

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS) નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: ગ્રંથાલય અને સમાજ (BLIS-01)
તારીખ	: 29/01/2013
સમય	: 03.00 to 06.00
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) પ્રશ્નોના જવાબ લખતાં પહેલા પ્રશ્નનો ક્રમનંબર અવશ્ય લખવો. (3) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

કુલ ગુણ : 70

પ્રશ્ન:-1 સમાજના વિવિધ વર્ગો પરત્વે સાર્વજનિક ગ્રંથાલયની ભૂમિકા વિશે ચર્ચા કરો. (14)

અથવા

ગ્રંથાલય વિજ્ઞાનના પાંચસૂત્રો જણાવી, બીજા સૂત્રના ગર્ભિતાર્થને સ્પષ્ટ કરો.

પ્રશ્ન:-2 વ્યાવસાયિક સંઘોની ભૂમિકા જણાવી, ઈન્ડિયન લાયબ્રેરી એસોસિયેશન (ILA) વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. (14)

અથવા

ભારતીય રાષ્ટ્રીય ગ્રંથાલયના ઉદ્ભવ, વિકાસ અને સેવાઓનું સવિસ્તાર વર્ણન કરો.

પ્રશ્ન:-3 માધ્યમિક શાળાગ્રંથાલયના ઉદ્દેશો જણાવી, તેની સેવા અને સુવિધાઓની ચર્ચા કરો. (14)

અથવા

ભારતના પ્રવર્તમાન ગ્રંથાલય અધિનિયમો પૈકી કોઈપણ એક રાજ્યના ગ્રંથાલય અધિનિયમ વિશે વિસ્તૃત માહિતી આપો.

પ્રશ્ન:-4 ઉપભોક્તા શિક્ષણની વિભાવના સ્પષ્ટ કરી તેના હેતુઓ અને ઉદ્દેશો જણાવો. (14)

અથવા

રાજા રામમોહનરાય લાયબ્રેરી ફાઉન્ડેશન (RRRLF)ના હેતુઓ જણાવી, તેના કાર્યક્રમો અને સહાય માટેની યોજનાઓ વિશે સવિસ્તાર માહિતી આપો.

પ્રશ્ન:-5 ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે) (14)

1. અમેરિકન લાયબ્રેરી એસોસિયેશન
2. મેકકોલ્વિન અહેવાલ (McColvin Report)
3. સંરક્ષણ વિજ્ઞાન માહિતી અને પ્રલેખન કેન્દ્ર (DESIDOC)
4. સિંહા સમિતિની ભલામણો
5. માહિતી પ્રસાર કેન્દ્રો

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS)	નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: ગ્રંથાલય સંચાલન (BLIS-02)	
તારીખ	: 30/01/2013	
સમય	: 03.00 to 06.00	
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) પ્રશ્નોના જવાબ લખતાં પહેલા પ્રશ્નનો ક્રમનંબર અવશ્ય લખવો. (3) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.	કુલ ગુણ : 70

- પ્રશ્ન:-1 ગ્રંથાલય સંચાલન એટલે શું? બનોડના ગ્રંથાલય સંચાલનના સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો. (14)
- અથવા
- સંગઠનાત્મક સંરચના વિષયમાં નિર્ણયને પ્રભાવિત કરનાર મુખ્ય પરિબલોનો ઉલ્લેખ કરો.
- પ્રશ્ન:-2 માહિતી પદ્ધતિ સંચાલનને વિકસિત કરવામાં પ્રગટ થતી મહત્વપૂર્ણ સમસ્યાઓનો ઉલ્લેખ કરો. (14)
- અથવા
- નવા ગ્રંથાલય ભવનની સ્થાપનાના આયોજનમાં ધ્યાનમાં રાખવામાં આવતા નિર્દેશક સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન:-3 માહિતી સામગ્રીની પસંદગીના ઉપકરણોની વિગતો આપો. (14)
- અથવા
- ગ્રંથ ભંડારમાં ગ્રંથ ગોઠવણી માટેના સિદ્ધાંતો દર્શાવી ગ્રંથ ગોઠવણી પદ્ધતિઓની ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન:-4 ગ્રંથાલય એક્સેસન રજીસ્ટર તૈયાર કરવા માટેની પ્રક્રિયા વર્ણવો. (14)
- અથવા
- ગ્રંથ બાંધણીના પ્રકાર અને માપદંડો ચર્ચો. ગ્રંથ બાંધણીમાં વપરાતી સામગ્રીના પ્રકારો દર્શાવો.
- પ્રશ્ન:-5 ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે) (14)
1. ત્રિપત્રક પદ્ધતિ
  2. અંદાજપત્રના માપદંડો - માનકો
  3. દેય - અદેય કાર્ય
  4. સંપૂર્ણ ગુણવત્તા સંચાલન
  5. સાર્વજનિક ગ્રંથાલયના નાંણાકિય સ્ત્રોતો

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS) નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: ગ્રંથાલય વર્ગીકરણ સિદ્ધાંત (BLIS-03)
તારીખ	: 31/01/2013
સમય	: 03.00 to 06.00
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) પ્રશ્નોના જવાબ લખતાં પહેલા પ્રશ્નનો ક્રમનંબર અવશ્ય લખો. (3) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.
	કુલ ગુણ : 70

પ્રશ્ન:-1 વર્ગીકરણના પદોની પરિભાષા એટલે શું? તેનું મહત્વ સમજાવી વર્ગીકરણ પદોની પરિભાષાઓની ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં ચર્ચા કરો. (14)

અથવા

ગ્રંથાલયમાં પ્રલેખોની ગોઠવણી માટેના નિર્ધારક ઘટકોની વાચકોના પ્રલેખ શોધ માટેના અભિગમ સંદર્ભમાં ચર્ચા કરો.

પ્રશ્ન:-2 ‘વિલિયમ ચાલ્સ બર્વીક સેયર્સને ગ્રંથાલય વર્ગીકરણના પ્રથમ વ્યાકરણશાસ્ત્રી કહેવામાં આવે છે? તેમના પ્રદાન સંદર્ભમાં આ વિધાનની ચર્ચા કરો. (14)

અથવા

સાંપ્રત સમયમાં પ્રલેખમાં રજૂઆત વિષયોને ન્યાય આપવા માટે ગણનાક્ષમ વર્ગીકરણ પદ્ધતિઓ કરતાં મુખકીય વર્ગીકરણ પદ્ધતિઓ વધુ યોગ્ય છે – ચર્ચા કરો.

પ્રશ્ન:-3 વિષય રચનાની લઢણોની સમજૂતિ આપો. (14)

અથવા

મુખક ક્રમ એટલે શું? મુખક ક્રમ માટે ડૉ. એસ. આર. રંગનાથને પ્રયોજેલ અભિ ધારણાઓ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

પ્રશ્ન:-4 ‘ડ્યૂઈ ડેસીમલ ક્લાસીફિકેશનની ઘણીક મર્યાદાઓ હોવા છતાં કેટલાક ગર્ભિત સિદ્ધાંતો અને સુધારવાની પ્રક્રિયાને કારણે તેનો વ્યાપક ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે’ આ બાબતનું યોગ્ય ઉદાહરણો સહિત સમર્થન કરો. (14)

અથવા

‘યુનિવર્સલ ડેસીમલ ક્લાસીફિકેશન પદ્ધતિ પૃથ્થકરણીય સંયોજન પદ્ધતિ છે’ આ વિધાનની યોગ્ય ઉદાહરણો સાથે ચર્ચા કરો.

પ્રશ્ન:-5 ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ ત્રણ) (14)

1. ISKOનું ગ્રંથાલય વર્ગીકરણમાં પ્રદાન
2. કોલન ક્લાસીફિકેશનના મુખકો
3. કોલન ક્લાસીફિકેશનના સામાન્ય પૃથકો
4. દશાંશ યુકિત
5. ડ્યૂઈ ડેસીમલ ક્લાસીફિકેશનમાં કોમ્પ્યુટરની પ્રયોજિતતા

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS) નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: ગ્રંથાલય સૂચિકરણ સિદ્ધાંત (BLIS-04)
તારીખ	: 01/02/2013
સમય	: 03.00 to 06.00
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. (3) પ્રશ્નોના જવાબ સમર્થન માટે યોગ્ય ઉદાહરણ આપવા સાથે જરૂરિયાત મુજબ આકૃતિનો ઉપયોગ પણ કરો. કુલ ગુણ : 70

પ્રશ્ન:-1 ગ્રંથાલયમાં સૂચિની આવશ્યકતા જણાવી અનુવર્ણ અને અનુવર્ગ સૂચિમાંથી તમે કઈ સૂચિની પસંદગી કરશો? કારણો સાથે સ્પષ્ટ કરો. (14)

અથવા

સૂચિના વિવિધ ભૌતિક સ્વરૂપો દર્શાવી આજના આધુનિક યુગમાં તમે સૂચિના કયા ભૌતિક સ્વરૂપને આવકારશો તે તેના ફાયદાના સંદર્ભમાં જણાવો.

પ્રશ્ન:-2 સહકારી સૂચિકરણના ફાયદાઓ જણાવી આજના કમ્પ્યુટર યુગમાં તેને કઈ રીતે અમલમાં લાવી શકાય તે અંગે તમારા વિચારો સ્પષ્ટ કરો. (14)

અથવા

AACR-2Rમાં પરિષદ/પરિસંવાદ (Conference/Seminar) માટે દર્શાવેલા નિયમો ઉદાહરણ સાથે દર્શાવો.

પ્રશ્ન:-3 સંઘાત ગ્રંથ (Multi-Volume) કોને કહેશો? AACR-2R અને વર્ગીકૃત સૂચિ કલ્પ (CCC)ના મુખ્ય સંલેખમાં તેની નોંધ માટેના નિયમોની છણાવટ ઉદાહરણ સાથે કરો. (14)

અથવા

સાંધિક કર્તા (Corporate authorship) શું છે? વર્ગીકૃત સૂચિકલ્પ (CCC)માં સરકારી શાસન સ્વરૂપના કોઈપણ બે પ્રકારો ઉદાહરણ સાથે દર્શાવો.

પ્રશ્ન:-4 વિષય મથાળાની પસંદગી માટેની તૈયાર યાદીઓમાંની કોઈપણ એક યાદીની મુખ્ય વિશેષતાઓ દર્શાવો. (14)

અથવા

AACR-2Rમાં અનામી કૃતિઓ માટે દર્શાવેલ નિયમો યોગ્ય ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

પ્રશ્ન:-5 ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે) (14)

1. સંચિત સૂચિકરણ (Selective Cataloguing)
2. શ્રંખલા નિર્દેશીકરણ (Chain Indexing)
3. ઉપનામધારી કૃતિઓ (Pseudonymous Works)
4. થિસોરસનો ઉપયોગ

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS) નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: સંદર્ભ અને માહિતી સ્ત્રોતો (BLIS-05)
તારીખ	: 02/02/2013
સમય	: 03.00 to 06.00
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) પ્રશ્નોના જવાબ લખતાં પહેલા પ્રશ્નનો ક્રમનંબર અવશ્ય લખવો. (3) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

કુલ ગુણ : 70

- પ્રશ્ન:-1 સંદર્ભ કાર્ય વિષે વિસ્તૃત માહિતી આપી આ કાર્યમાં કમ્પ્યુટરની ઉપયોગીતાની ચર્ચા કરો. (14)
અથવા
સંદર્ભ સ્ત્રોત એટલે શું? તેના લક્ષણો દર્શાવી તેનું વર્ગીકરણ કરો. દરેક વર્ગ માટે ઓછામાં ઓછા બે ઉદાહરણ દર્શાવો.
- પ્રશ્ન:-2 નિર્દેશીકરણ અને સારકરણ સામાયિકોની વ્યાખ્યા આપી તેના કાર્યો, જરૂરિયાત અને ગુણવત્તા ઉપર વિસ્તૃત માહિતી આપો. (14)
અથવા
'વિશિષ્ટ વિશ્વકોશ એ વિષય નિષ્ણાતો માટે જ્યારે સામાન્ય વિશ્વકોશ એ દરેક વાચક માટે ઉપયોગી છે' આ વિધાનની વિશ્વકોશના પ્રકાર અને ઉપયોગીતા સંદર્ભમાં ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન:-3 આંકડાકીય માહિતી સ્ત્રોતના પ્રકારોની ઉદાહરણો સાથે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. (14)
અથવા
ત્વરિત સંદર્ભસ્ત્રોત (Ready Reference Sources) ની ઉપયોગીતા સમજાવી તે ખરીદતા પહેલાં કઈ કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન:-4 સમૂહ માધ્યમો (Mass Media) શું છે? માહિતી સ્ત્રોત તરીકે સમૂહ માધ્યમોની ભૂમિકા વર્ણવો. (14)
અથવા
હેન્ડબુક અને પરિચય પુસ્તકોની ત્વરિત સંદર્ભસ્ત્રોત તરીકે ઉપયોગીતા દર્શાવી તેના પ્રકારની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન:-5 નીચેની પ્રત્યેક શ્રેણીમાંથી ઓછામાં ઓછા ત્રણ પ્રશ્નોની પસંદગી કરી કુલ 14 પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો. (14)

(a) નીચે આપેલ સંદર્ભ સ્ત્રોતમાંથી કયા પ્રકારની માહિતી પ્રાપ્ત થશે તે જણાવો.

- (1) Chemical Abstracts
- (2) Ulrich's International Periodicals Directory
- (3) India : A Reference Annual
- (4) Imperial Gazetteer of India
- (5) Dictionary of Modern Indian History.

(b) નીચેના સંદર્ભગ્રંથની કક્ષાને અનુરૂપ એક સંદર્ભ સ્ત્રોતનું નામ આપો.

- (1) Indexing Periodicals – (ભારત)
- (2) ભરતીય સાહિત્યકારોનો ટૂંકો પરિચય આપતો ગ્રંથ
- (3) National Bibliography - USA
- (4) Statistical Information - India
- (5) Trend Report

(c) નીચેના સંદર્ભગ્રંથોનો વ્યાપ દર્શાવો.

- (1) Biological Abstracts
- (2) Indian Psychological Abstracts
- (3) Universities Handbook
- (4) Oxford Junior Encyclopedia
- (5) Websters New Geographical Dictionary

(d) નીચેની માહિતી શોધ માટે અધિકૃત સંદર્ભસ્ત્રોતનું નામ જણાવો.

- (1) ‘અબ્રાહમ લિંકન’નો ટૂંકો જીવન પરિચય
  - (2) ‘ગુજરાત રાજ્ય’ની માહિતી
  - (3) દિલ્હીમાં રહેવા માટેની હોટલના સરનામા
  - (4) ‘SREL’ Journal of Information Management સામપિકનું સરનામું
  - (5) ‘કિલી માન્જારો’ પર્વતની ઉંચાઈ
-

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ	: બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS) નોંધણી નંબર : _____
પાઠ્યક્રમ	: માહિતી સેવાઓ (BLIS-06)
તારીખ	: 03/02/2013
સમય	: 03.00 to 06.00
સૂચના	: (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (2) પ્રશ્નોના જવાબ લખતાં પહેલા પ્રશ્નનો ક્રમનંબર અવશ્ય લખવો. (3) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

કુલ ગુણ : 70

- પ્રશ્ન:-1** માહિતી સેવાઓની જરૂરિયાત જણાવી વિવિધ પ્રકારની માહિતી સેવાઓ ટૂંકમાં વર્ણવો. (14)
- અથવા**
- માહિતી કેન્દ્રો, માહિતી પૃથ્થકરણ કેન્દ્રો અને માહિતી નિર્દેશ કેન્દ્રો (રેફરલ કેન્દ્રો)ના કાર્યો વર્ણવો.
- પ્રશ્ન:-2** પસંદગી યુક્ત માહિતી પ્રસાર (એસ. ડી. આઈ.) સેવા આપવા માટેના ઘટકો અને પ્રક્રિયા સમજાવો. (14)
- અથવા**
- વર્તમાન સમયમાં સાહિત્ય શોધ સેવાની અગત્યતા જણાવી આ સેવા આપવા માટેના વિવિધ સોપાનો (Steps) સમજાવો.
- પ્રશ્ન:-3** ભારતમાં પ્રલેખન અને માહિતી કેન્દ્રોની શરૂઆત અને તેના વિકાસની પ્રક્રિયા જણાવો. (14)
- અથવા**
- માહિતી સર્જનની પ્રક્રિયા કરનાર ઘટકો વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.
- પ્રશ્ન:-4** પ્રલેખ પૂર્તિ સેવા (Document Delivery Service) આપવામાં આધુનિક માહિતી ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો. (14)
- અથવા**
- ગ્રંથાલયમાં અદ્યતન અવબોધન સેવા (CAS) કેવી રીતે આપી શકાય તે વિગતે સમજાવો.
- પ્રશ્ન:-5** ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે) (14)
1. મૂલ્યવર્ધિત માહિતી સેવાઓ
  2. માહિતી પ્રાપ્તિના વિવિધ અભિગમો
  3. અનુવાદ કેન્દ્રોની આવશ્યકતા
  4. ઉપભોક્તા અભ્યાસનું મહત્વ

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જાન્યુઆરી - 2013

અભ્યાસક્રમ : બેચલર ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈન્ફર્મેશન સાયન્સ (BLIS)
નોંધણી નંબર : _____

પાઠ્યક્રમ : માહિતી ટેકનોલોજી : મૂળતત્વો (BLIS-07)
તારીખ : 04/02/2013
સમય : 03.00 to 06.00
સૂચના : (1) બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
(2) બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.
(3) જરૂર પડયે આકૃતિ દોરવી જવાબની સામે યોગ્ય ક્રમાંક લખવો.

કુલ ગુણ : 70

- પ્રશ્ન:-1 'સોફ્ટવેર' શબ્દનો અર્થ સમજાવો. 'સિસ્ટમ સોફ્ટવેર' અને 'ઓપ્લિકેશન સોફ્ટવેર' વચ્ચેનો ભેદ સમજાવો. (14)
- અથવા
- કોમ્પ્યુટરની વિકાસ યાત્રા વર્ણવો.
- પ્રશ્ન:-2 દૂર પ્રત્યાયન એટલે શું? ટેલિકોમ્યુનિકેશન નેટવર્કના બંધારણીય વિભાગોનું વર્ણન કરો. (14)
- અથવા
- ટ્રાન્સમિશન મીડિયાના પ્રકારો જણાવી 'સ્વિચિંગ મિકેનીઝમ'નો અર્થ સમજાવી પેકેટ સ્વિચિંગના ફાયદા જણાવો.
- પ્રશ્ન:-3 સોફ્ટવેર પેકેજિંગના ગુણધર્મો દર્શાવી CDS/ISIS સોફ્ટવેર વિષે નોંધ લખો. (14)
- અથવા
- સામાયિકો/ક્રમિક પ્રકાશનની સ્વચાલિત નિયંત્રણ પદ્ધતિની મુખ્ય પ્રક્રિયાઓ કઈ કઈ છે?
- પ્રશ્ન:-4 ઓનલાઈન શોધ સેવા શું છે? ઉપયોગકર્તાઓને ક્યારે કયા પ્રકારની સેવાઓ પૂરી પાડવી જોઈએ તેની ચર્ચા કરો. (14)
- અથવા
- ઈન્ટરનેટ અને (www) વર્લ્ડ વાઈડ વેબ શું છે? સાર્વજનિક ગ્રંથાલયમાં ઈન્ટરનેટ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ વિષે નોંધ લખો.
- પ્રશ્ન:-5 ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે) (14)
1. ઈન્ટ્રાનેટ્સ
  2. DTP પ્રોગ્રામ
  3. સંજય
  4. મુદ્રિત નિર્દેશિકાઓ
  5. CD-ROM